

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Till:
Byggnadsnämnden
Solna stad
byggnadsnamnden@solna.se

YTTRANDE
2021-04-16

Angående förslag till detaljplan för Stallmästaregården, Solna stad (granskning), BND 2016:419

Samfundet S:t Erik yttrade sig 2017-06-29 i samrådet över detaljplaneförslag för Stallmästaregården. Vi hemställde då att planförslaget skulle återkallas eftersom det stred mot byggnadsminnesbestämmelserna och skulle skada Kungliga Nationalstadsparken och kulturhistoriska riksintressen.

I det remitterade granskningsförslaget har den långsträckta konferens- och hotellbyggnaden minskats med 2 meter i höjd och 1,5 meter på bredden – och takets och fasadernas plåtbeklädnad har getts en grön färg. Ändringarna är marginella och påverkar inte Samfundets bedömning att detaljplanen är oacceptabel ur kulturhistorisk synpunkt.

Samfundet S:t Erik kompletterar här sitt samrådsyttrande, huvudsakligen med argument och information, som inte redovisats tydligt i plandokumentet eller framförts i samrådsyttrandena (enligt samrådsredogörelse 2021-03-02).

Gamla uppfartsvägen byggs över

Ingenstans finns nämnt att konferens- och hotellbyggnaden skulle komma att byggas mitt över det som under 150 år var Stallmästaregårdens uppfartsväg – från det att gården Brunnsvik anlades i början av 1630-talet (och där drottning Christina firade midsommar 1645). Vägen anslöt till vintervägen över Brunnsvikens is och vidare till vägen mot Uppsala. Det strategiska läget med de sammanlöpande vägarna är bakgrunden till etableringen av värdshusrörelsen.

Först i slutet av 1700-talet kompletterades uppfartsvägen med en väg längs den västra tomtgränsen och i början av 1800-talet tillkom den nuvarande vägen i gårdens mittaxel.

Den historiska vyn från Norrtull förstörs

Stockholms stadsgräns flyttades 1671 norrut, till uppenbar fördel för Stallmästaregårdens utskänkning. Från den ståtliga tullporten med de ännu bevarade tullstugorna från 1733 hade man utsikt över värdshuset och frestades till besök. Utblicken finns märkligt nog kvar, under den höga järnvägsbron. (Den intilliggande mindre bron kommer att rivas.) Den planerade konferens- och hotellbyggnaden, med sin dominerande och avvikande form och färg, kommer att utplåna denna historiska vy över Stallmästaregården – det enda man i praktiken kommer att urskilja är den stora moderna hotelldelen från år 2000.

F.d. linneförrådets flyttning en förutsättning

För att kunna uppföra det nya byggnadskomplexet är det nödvändigt att flytta bort det f.d. linneförrådet/Röda stugan, tidigare kallad Fyrkanten. Flyttningen beskrivs i den av Stallmästaregårdens fastighetsägare beställda antikvariska konsekvensanalysen (2020-11-20) som en ”starkt positiv konsekvens”. Samfundet hävdar att konsekvensen i stället är den rakt motsatta.

Byggnaden flyttas (och förses med en källarvåning med fönster mot vattnet) till en plats längre västerut än den ursprungliga. Konsekvensanalysen anger trots detta att den ”återtar en

historiskt relevant placering”. Det lilla 1700-talshuset var i själva verket placerat som en flygelbyggnad till mangårdsbyggnaderna, i symmetri med en likformad pumphusbyggnad. Huset var brygghus och nyttjades för brännvinsbränning. I samband med flyttning till i närheten av Tingshuset omkring 1870 byggdes Fyrkanten om till linneförråd. Huset återuppbyggdes efter en brand 1936 och flyttades 1951 åt öster 4-5 meter.

Enligt byggnadsminnesförklaringens skyddsföreskrifter 1985 får huset inte ”till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras”. Det är högst anmärkningsvärt att länsstyrelsen trots detta gett tillstånd till den genomgripande förändring som flyttningen skulle innebära.

En inte oviktig aspekt är dessutom att f.d. linneförrådet/Fyrkanten ligger i fonden av Brunnsviksvägen. Den röda byggnaden med sitt toppiga tak är redan på långt avstånd blickfång när man närmar sig Stallmästaregården från Bellevue, eller från Wenner-Gren Centers passage under Värtabanan. Om detaljplanen förverkligas kommer i stället det skarpt gröna byggnadskomplexet att bilda blickfång, med sin mot vägen helt fönsterlösa fasad.

Sammantaget finner Samfundet att den planerade flyttningen av f.d. linneförrådet/Fyrkanten från den plats den haft i 150 år strider mot fundamentala antikvariska principer.

Rivningen av personalbyggnad och pergola

Flyttningen av f.d. linneförrådet 1951 orsakades av bygget av Stallmästaregårdens nu rivningshotade personalbyggnad, med sin pergola mot vattnet. Den ritades av arkitekten Åke Widström och har ett dåtida modernt formspråk, men är skickligt anpassad till Tingshuset och helhetsmiljön och har ett uppenbart kulturhistoriskt och arkitektoniskt värde.

Detaljplanen innebär att man på platsen för personalbyggnaden skapar en gräsbevuxen, underbyggd sluttning med gångväg mot stranden. Grönytan med gångvägen uppmuntras märkligt nog av den anlitade byggnadsantikvariern (Konsekvensanalysens bilaga s. 4) trots att kartor och bilder visar att det på denna plats intill Tingshuset legat byggnader åtminstone sedan 1700-talet.

Även om personalbyggnaden inte ingår i byggnadsminnesförklaringen bör den skyddas mot förvanskning och rivning i enlighet med PBL 8 kap 13 § och 9 kap 34 §. Även den rivningshotade åttkantiga kiosken från 1980-talet har ett visst värde och bör bevaras.

Bullerfrågan

Samfundet vill understryka att den bullerdämpande effekt som konferens- och hotellbyggnaden påstått åstadkomma är negligerbar och enbart gäller ljudet från Värtabanan, eftersom Uppsala-vägen (och Annerovägen) kommer att flyttas mot väster, med mellanliggande planerade höga avskärmande byggnader (Östra Hagastaden). I miljökonsekvensbeskrivningen 2021-03-02 (s. 48) visas märkligt nog en framräknad bullerkarta för år 2040, utan att man tagit hänsyn till vägflyttningarna och de avskärmande byggnaderna.

Samfundet S:t Eriks sammanfattade synpunkter

Sammanfattningsvis skadas den exceptionellt värdefulla historiska, lantliga värdshusmiljön på ett oacceptabelt sätt av den stora och för platsen totalt främmande byggnaden. Dessutom innebär detaljplanen rivningar av värdefulla byggnader, en ur kulturhistorisk synpunkt oacceptabel husflyttning och grav förändring av skyddade grönytor med fällning av stora träd. De viktigaste lagstöden är miljöbalkens bestämmelser om riksintresset Nationalstadsparken (MB 4 kap 7 §), Kulturmiljölagens bestämmelser om byggnadsminnen och ovannämnda bestämmelser i PBL.

Samfundet S:t Erik hemställer att detaljplaneförslaget för Stallmästaregården återkallas.

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Susanne Ingo
Vice ordförande

Fredrik von Feilitzen
Hedersledamot